

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

СТРЕЛЬЦОВ ЛЕВ ЄВГЕНОВИЧ

УДК 341.1

**МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВ ПО ОХОРОНІ
КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ**

Спеціальність 12.00.11 – міжнародне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

КИЇВ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України
БУРОМЕНСЬКИЙ Михайло Всеволодович,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, професор кафедри міжнародного права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
МИКІЄВИЧ Михайло Миколайович,
Львівський національний університет імені Івана Франка, завідувач кафедри європейського права;

доктор юридичних наук, професор
ТИМЧЕНКО Леонід Дмитрович,
Науково-дослідний інститут фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України, завідувач відділу дослідження міжнародного досвіду оподаткування.

Захист відбудеться «18» жовтня 2016 року о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.10 за адресою: 04119, м. Київ, вул. Мельникова, 36/1, зала засідань вченої ради Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, зала № 12.

Автореферат розісланий «14» вересня 2016 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

А. О. Кориневич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Швидкість, з якою розвиваються інформаційні технології, потребує прийняття негайних рішень зі створення та функціонування ефективних міжнародно-правових механізмів та інструментів охорони комп'ютерних програм, без котрих технологічний прогрес стає неможливим. Але людство виявилось неготовим до швидких кроків в міжнародно-правовому регулюванні користування комп'ютерним програмним продуктом. Врешті почали використовувати декілька міжнародно-правових актів універсального рівня, прийнятих в різні часи і з різною метою: Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів в редакції 1967 р., Всесвітню конвенцію про авторське право 1952 р., Угоду про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності 1994 р., Договір ВОІВ про авторське право 1996 р. Одночасно в ЄС відбулося регулювання з врахуванням регіональних особливостей. Було укладено низку двосторонніх угод. Україна є учасницею більшості всіх цих міжнародних договорів. Враховуючи участь України в СОТ та ВОІВ, та беручи до уваги процес гармонізації її законодавства з правом ЄС на підставі угод з Євросоюзом, необхідно зазначити, що існує нагальна потреба в цільовому аналізі міжнародно-правового регулювання використання комп'ютерних програм та боротьби з цифровим піратством у мережі Інтернет.

Отже, актуальність цього дослідження обумовлена низкою обставин. По-перше, виникає необхідність з'ясування змісту міжнародно-правових зобов'язань держав за цими міжнародними інструментами (міжнародними договорами, директивами ЄС та іншими міжнародними актами), порівняння міжнародно-правових зобов'язань, що виникають на їх підставі, та з'ясування наявних колізій в них чи прогалін. По-друге, важливо з'ясувати здатність міжнародних договорів, на підставі яких відбувається охорона комп'ютерних програм, відображати швидкоплинні зміни у технологіях. По-третє, постає питання оцінки рівню національної імплементації міжнародно-правових норм, в тому числі в Україні, відповідно до міжнародно-правових зобов'язань, закладених в договорах та директивах ЄС.

Серед вітчизняних науковців, які займалися дослідженням міжнародно-правових зобов'язань держав, а також зобов'язань в сфері охорони комп'ютерних програм чи окремих їх аспектів, можна назвати, зокрема О. П. Орлюк, А. В. Пазюка. Однак всебічного дослідження цього питання в Україні не проводилося. Іноземні юристи-міжнародники також приділяли значну увагу дослідженню міжнародних договорів та Директив ЄС з точки зору охорони комп'ютерних програм, зокрема С. Лаї, В. Лопез, Г. Філіпсон, Г. МакКвін, Г. Датфілд, І. Стаматуді, П. ван ден Боше, К. Корреа та ін. Загальнотеоретичною основою дисертації є праці М. О. Баймуратова, М. В. Буроменського, В. Г. Буткевича, А. І. Дмитрієва, О. В. Задорожнього, Ю. Г. Матвєєва, О. О. Мережка, В. В. Мицика, М. М. Микієвича, В. І. Муравйова, Л. Д. Тимченка, К. В. Смирної. Крім того, важливе значення мають комплексні

дослідження, присвячені імплементації норм міжнародного права, проведені А. С. Гавердовським, В. Н. Денисовим, А. Л. Федоровою та ін.

Зв'язок теми з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого згідно із Державною цільовою комплексною програмою «Теоретичні та практичні проблеми сучасного міжнародного права та іноземного конституційного права» (державна реєстрація – № 0111U000954).

Мета і завдання дослідження. Основною метою дослідження є з'ясування змісту міжнародно-правових зобов'язань щодо охорони комп'ютерних програм в міжнародних договорах та директивах ЄС, а також виявлення особливостей національної імплементації цих зобов'язань, зокрема в Україні.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

- визначити основні етапи формування міжнародно-правових зобов'язань держав з охорони комп'ютерних програм;
- з'ясувати зміст міжнародно-правових зобов'язань держав з охорони комп'ютерних програм в міжнародних договорах та директивах ЄС;
- визначити поняття, ознаки та правову природу комп'ютерної програми як єдиного об'єкту міжнародно-правового захисту в міжнародних договорах, директивах ЄС та в інших міжнародних актах;
- з'ясувати наявність або відсутність ієрархії міжнародно-правових зобов'язань в досліджуваній сфері міжнародно-правових відносин;
- з'ясувати основні колізії та прогалини у міжнародно-правовому регулюванні охорони комп'ютерних програм та розробити пропозиції щодо гармонізації міжнародно-правових інструментів;
- визначити області виникнення колізій норм міжнародно-правових актів про охорону комп'ютерних програм з українським законодавством та з'ясувати шляхи їх розв'язання;
- надати оцінку відповідності вітчизняних офіційних перекладів текстів міжнародних договорів в досліджуваній сфері їх аутентичним текстам;
- розкрити нерозривний зв'язок реалізації в Україні міжнародно-правових норм про охорону комп'ютерних програм з дотриманням Україною Угоди про асоціацію з ЄС та стратегією вступу держави до цього міждержавного союзу.

Об'єктом дослідження є міжнародно-правові відносини, пов'язані з формуванням міжнародно-правових зобов'язань щодо охорони комп'ютерних програм в міжнародних договорах та директивах ЄС та їх імплементацією.

Предметом дослідження є міжнародно-правові зобов'язання з охорони комп'ютерних програм та особливості їх національної імплементації.

Методи дослідження. Для досягнення наукової об'єктивності результатів дисертантом використовується весь комплекс загальнонаукових і спеціальних

методів дослідження, які знаходять широке застосування в сучасній науці міжнародного публічного права.

Методологічну основу дисертації склали такі загальноновизнані у правовій науці методи: об'єктивності, діалектичний, формально-логічний, спеціально-юридичний, системно-структурний, порівняльно-правовий, а також інші загальнонаукові та спеціальні методи дослідження.

Метод об'єктивності було використано для встановлення вірогідності та повноти інформації, що мала застосування у процесі дослідження. Діалектичний метод застосовано для дослідження розвитку міжнародно-правового співробітництва держав з охорони комп'ютерних програм, виявлення його етапів та з'ясування на кожному з них особливостей міжнародно-правового регулювання такої охорони. Формально-логічний метод застосовано для з'ясування змісту міжнародно-правових зобов'язань держав щодо охорони комп'ютерних програм в чинних міжнародних договорах та Директивах ЄС. Системно-структурний метод дозволив оцінити досліджувані міжнародно-правові зобов'язання з точки зору наявності в них внутрішніх зв'язків та ієрархічної залежності. За допомогою порівняльно-правового методу здійснено дослідження міжнародно-правових зобов'язань за різними міжнародними договорами та з'ясовано наявність в них збіжностей або колізій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є першим у вітчизняній доктрині міжнародного права науковим комплексним дослідженням міжнародно-правових зобов'язань з охорони комп'ютерних програм, що містяться в міжнародних договорах (універсального характеру, регіональних, двосторонніх), директивах ЄС та в інших міжнародних актах, та основних підходів до їх національної імплементації, в тому числі в українське законодавство. Основні теоретичні та практичні результати, що характеризують особистий внесок дисертанта і виносяться на захист, конкретизуються в таких положеннях.

Уперше:

1. визначено основні етапи формування міжнародно-правових зобов'язань держав з охорони комп'ютерних програм; перший – застосування існуючих правових актів без прямої вказівки на віднесення комп'ютерних програм до об'єктів авторського права (50-ті – поч. 70-х); другий – пошуки оптимального інструменту міжнародно-правового захисту комп'ютерних програм як об'єкту прав інтелектуальної власності, на тлі відмови від патентно-правового захисту та пошуку нової його форми (70-ті – поч. 80-х); третій – розробка міжнародно-правових актів на основі авторського права як основної форми захисту комп'ютерних програм (80-ті – поч. 90-х); четвертий – закріплення у міжнародних договорах універсального характеру надання комп'ютерним програмам міжнародно-правової охорони (90-ті – поч. 2000-х); п'ятий – характеризується новими спробами встановити міжнародну патентно-правову охорону комп'ютерних програм та вдосконалити інструменти їх авторсько-правової охорони (триває з поч. 2000-х);

2. урахуваючи міжнародно-правове розуміння комп'ютерної програми, надано узагальнене визначення комп'ютерної програми для застосування його державами в цілях національної імплементації міжнародно-правових зобов'язань з охорони цього об'єкту;

3. на підставі цільового порівняльно-правового дослідження текстів міжнародних договорів універсального характеру та директив ЄС з'ясовано основні колізії та прогалини у міжнародно-правовому регулюванні охорони комп'ютерних програм, визначено переваги та недоліки автономного правового регулювання охорони комп'ютерних програм в праві ЄС та розроблено пропозиції щодо гармонізації цих міжнародно-правових інструментів;

4. доведено відсутність ієрархії міжнародно-правових зобов'язань держав щодо охорони комп'ютерних програм у міжнародних договорах, що означає однорівневість за юридичною силою всіх міжнародних договорів універсального характеру про охорону інтелектуальної власності, а також відносну автономність створюваних ними міжнародно-правових режимів; одночасно, показано, що нерозривний зв'язок між всіма цими зобов'язаннями ускладнює повноцінний захист комп'ютерних програм на основі лише одного з цих договорів;

5. з'ясовано наявність помітних розбіжностей автентичного тексту Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності Світової організації торгівлі з офіційним текстом українською мовою та запропонована версія перекладу, що усуває невідповідність;

6. досліджено вплив двосторонніх і регіональних угод в сфері авторського права на формування загальних уявлень у міжнародному праві про належний правовий статус комп'ютерної програми.

Удосконалено:

1. висновок про об'єктивну незавершеність міжнародно-правового регулювання в сфері охорони комп'ютерних програм, що пов'язано з необхідністю розробки спеціального міжнародного договору універсального характеру;

2. пропозиції щодо встановлення зобов'язань з охорони підготовчих матеріалів комп'ютерної програми у міжнародних договорах;

3. висновок про специфіку національної імплементації міжнародно-правових зобов'язань про охорону комп'ютерних програм, що викликає необхідність скоординованого внесення змін та доповнень до різних галузей матеріального і процесуального законодавства України;

4. висновок про достатньо високий рівень приведення національного матеріального і процесуального законодавства в досліджуваній сфері у відповідність з міжнародними договорами України та переважно якісну його гармонізацію з директивами ЄС;

5. твердження про те, що гармонізація українського законодавства з вимогами права ЄС в сфері охорони комп'ютерних програм повинна враховувати реальний

стан імплементації цих вимог країнами ЄС, що свідчить про «рухливість» і незавершеність внутрішньоєвропейського регулювання цих питань; з врахуванням цього в дисертації внесено пропозиції щодо вдосконалення європейського режиму охорони комп'ютерних програм.

Набули подальшого розвитку:

1. висновок про перелік міжнародно-правових зобов'язань держав з охорони комп'ютерних програм в міжнародних договорах та Директивах ЄС;
2. твердження, що подальша необхідність напрацювання узагальнених підходів до використання існуючих міжнародних договорів про інтелектуальну власність для охорони комп'ютерних програм зберігає актуальність, зокрема щодо спільного в усіх правопорядках, заснованих на цих договорах, розуміння поняття комп'ютерної програми як об'єкту міжнародно-правової охорони та предмету міжнародно-правових зобов'язань держав-учасниць;
3. висновки про незавершеність національної імплементації міжнародно-правових зобов'язань України щодо охорони комп'ютерних програм;
4. пропозиції про незавершеність національної імплементації міжнародно-правових норм про охорону комп'ютерних програм та запропоновані конкретні зміни або доповнення до чинного законодавства.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення, результати та висновки, які містить дисертація, можуть бути використані у таких аспектах:

- науково-дослідний: як основа для подальших наукових досліджень системи договірних міжнародно-правових зобов'язань України, зокрема тих, що мають безпосереднє відношення для обговорення та формування світової та регіональної політики з охорони комп'ютерних програм;
- науково-освітній: для використання під час викладання навчальних курсів «Міжнародне публічне право», «Право міжнародних договорів», «Право інтелектуальної власності»;
- науково-методичний: для вдосконалення навчальних програм, при підготовці відповідних розділів підручників і навчально-методичних посібників з міжнародного публічного права та права інтелектуальної власності;
- практичний: для використання у діяльності органів влади України, відповідальних за формування міжнародно-правової позиції України.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконане здобувачем особисто. Усі висновки, узагальнення, припущення, пропозиції зроблені автором у результаті самостійної роботи, звернення до праць видатних дослідників, на які неодмінно даються посилання.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення, висновки та пропозиції, що містяться в дисертації, обговорені, схвалені та рекомендовані до захисту кафедрою міжнародного права Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого. Дисертація обговорювалась і на засіданні кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Основні положення дисертаційного дослідження були оприлюднені на міжнародних і всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях: «66-та наукова конференція професорсько-викладацького складу і наукових працівників ОНУ імені І.І. Мечникова» (2011 р., м. Одеса); «Зближення національних правових систем та їх взаємодія з міжнародним правом» (2012 р., м. Одеса); «Теорія і практика сучасної юриспруденції: Міжнародна науково-практична конференція» (2014 р., м. Київ).

Публікації. Основні положення дисертації знайшли відображення в 10 наукових публікаціях, з яких 7 наукових статей опубліковано в наукових фахових періодичних виданнях з юридичних наук, затверджених Вищою атестаційною комісією України (включаючи одну статтю в іноземному виданні), а також у тезах 3 доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації обумовлена метою, завданнями та предметом дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 225 сторінок, з яких основний текст становить 193 сторінки. Список використаних джерел налічує 262 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** розкриті актуальність дослідження, його наукова новизна, обґрунтовані теоретичне та практичне значення дисертації, визначені мета та завдання наукового дослідження, сформульовані найбільш істотні наукові результати роботи, відзначається апробація результатів дослідження, дається характеристика використаних джерел.

Перший розділ «Розвиток міжнародно-правового регулювання охорони комп'ютерних програм» складається з двох підрозділів і присвячений аналізу виникнення, розвитку та сучасного стану міжнародно-правової охорони комп'ютерних програм, еволюції міжнародно-правового розуміння ознак програми та певних її елементів.

У **підрозділі 1.1 «Основні етапи регулювання охорони комп'ютерних програм в міжнародних договорах»** досліджено динаміку регулювання охорони комп'ютерних програм в міжнародному праві з моменту виникнення потреби у їх охороні по наш час. У зв'язку з цим автор умовно виділяє п'ять історичних періодів: охорона у межах існуючих зобов'язань, пошук оптимального механізму охорони, поширення авторсько-правової охорони, прийняття вирішальних міжнародно-правових угод, пошук додаткових механізмів охорони і удосконалення встановлених.

Виділення цих етапів, зокрема, надає можливість побачити динаміку набуття механізмом міжнародної авторсько-правової охорони комп'ютерних програм його сучасних складових.

У підрозділі 1.2 «Комп'ютерна програма як предмет міжнародних договорів про охорону прав інтелектуальної власності» проводиться аналіз масиву актів міжнародного права на предмет виділення ознак комп'ютерної програми, її елементів. За результатами цього аналізу пропонується чотири ознаки комп'ютерної програми: програма являє собою форму вираження алгоритму; програма є машиночитною; функція програми – приведення комп'ютеру до виконання певного завдання, вирішення задачі; пристрій, що приводиться в дію програмою, – комп'ютер. Сукупність даних ознак дає можливість запропонувати визначення комп'ютерної програми у міжнародно-правовому розумінні.

Дослідження елементів програми та суміжних об'єктів, у свою чергу, надало можливість визнати, що заборона авторсько-правової охорони самого по собі алгоритму є вірним відображенням загального авторсько-правового принципу «ідейновиразної дихотомії» у спеціальних положеннях міжнародно-правових інструментів. Крім того, у роботі проводиться межа між правовим розумінням понять «комп'ютерна програма» та «програмне забезпечення», «супровідні матеріали програми» та «підготовчі матеріали програми». При цьому, зважаючи на технічну природу останніх, відмічається потреба надання цьому об'єкту гармонізованої світової охорони.

Другий розділ «Зміст міжнародно-правових зобов'язань держав за договорами про охорону комп'ютерних програм» складається з трьох підрозділів і присвячений аналізу системи конкретних зобов'язань по охороні комп'ютерних програм відповідно до найбільш розвинених універсальних та регіональних режимів. Порівняльний аналіз названих зобов'язань дозволяє дійти ряду висновків та узагальнень щодо системи світової охорони комп'ютерних програм. Відмічається незавершеність міжнародно-правового регулювання в досліджуваній сфері, кожний з режимів має певні прогалини у регулюванні у порівнянні з іншими, при цьому акти різних режимів не знаходяться в ієрархічній залежності, зобов'язання за кожним з них мають ознаки автономності, тощо.

У підрозділі 2.1 «Міжнародно-правові зобов'язання про охорону комп'ютерних програм за правом Всесвітньої організації інтелектуальної власності» аналізуються положення Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів (в редакції Паризького акту, 1971 р.) та Договору ВОІВ про авторське право (1996 р.). Досліджуються відповідні міжнародно-правові зобов'язання щодо: критеріїв охороноздатності програми, переліку та змісту охоронюваних прав, механізму набуття прав, встановлення заходів охорони, терміну охорони, тощо. Подібна система використовується і у інших підрозділах цього розділу.

Виявлено, що загальний обов'язок надавати авторсько-правову охорону комп'ютерним програмам походить із принципу всеохоплюючого захисту, втіленому у нормах Бернської конвенції. Підкреслюється певна «формальність» загальних критеріїв охороноздатності Бернської конвенції (походження твору та його матеріального закріплення) у відношенні до комп'ютерних програм в сучасних умовах. З позицій винятковості комп'ютерних програм як об'єкту охорони доводиться доцільність закріплення авторсько-правового принципу ідейновиразної дихотомії у Договорі про авторське право ВОІВ. У той же час відмічається відсутність закріплення критерію оригінальності у розглянутих актах, вносяться відповідні пропозиції щодо удосконалення їх редакції.

Аналіз зобов'язань режиму ВОІВ щодо охорони ексклюзивних прав дозволяє виділити саме ті, котрі мають безпосереднє відношення до комп'ютерних програм, серед них: право на відтворення, право на переробку, на розповсюдження, на прокат та на розповсюдження серед широкої публіки. Щодо останнього підкреслюється «парасолькове рішення» Договору ВОІВ, покликане забезпечувати охорону авторсько-правовим об'єктам в умовах сучасного розвитку шляхів передачі інформації цифровими мережами. Досліджується і так звана «трьохетапна перевірка» Бернської конвенції – правило щодо встановлення державами виключень з охорони ексклюзивних прав, відмічається її поширення і у інших міжнародно-правових актах. Наводяться приклади встановлення спеціальних виключень щодо прав на комп'ютерну програму на національному рівні, розглядається їх відповідність зобов'язанням угод ВОІВ.

Звертається увага на те, що незважаючи на вимоги актів ВОІВ щодо охорони моральних авторських прав поряд із економічними, низкою держав у відношенні до комп'ютерних програм, така охорона не надається. Це видається прямим порушенням міжнародно-правових зобов'язань. Дослідження обов'язків угод ВОІВ щодо встановлення конкретних заходів по захисту прав вказало на те, що в порівнянні із іншими міжнародно-правовими режимами вони є вкрай загальними. Серед інших недоліків режиму ВОІВ акцентується увага на неефективному механізмі забезпечення виконання міжнародно-правових зобов'язань.

У підрозділі 2.2 «Міжнародно-правові зобов'язання про охорону комп'ютерних програм за правом Світової організації торгівлі» виявлено, що основним джерелом названих зобов'язань у праві СОТ виступає Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРІПС). Надається загальна характеристика угоді, її цілям, принципам, її зв'язку з дослідженими у попередньому підрозділі джерелами права ВОІВ.

Аналіз положень угоди, пов'язаних із критеріями охороноздатності програми, дозволяє відмітити невідповідність редакції критерію форми вираження програми ТРІПС аналогічному критерію права ВОІВ. Досліджується співвідношення змісту цих критеріїв, порушується питання їх відповідності подальшому розвитку технологій. Звертається увага на відсутність прямих зобов'язань по охороні

підготовчих матеріалів комп'ютерної програми, пропонуються альтернативні шляхи «заповнення» цього правового пробілу. Підкреслюється втілення принципу ідейновиразної дихотомії в угоді, однак, як і в актах ВОІВ, відсутнім є втілення критерію оригінальності. Різні концепції оригінальності, що використовуються державами, викликають складнощі, особливо при охороні програм з урахуванням їх технічної природи.

Викликає інтерес система зобов'язань щодо охорони конкретних ексклюзивних прав на комп'ютерну програму. Так, ТРПС інкорпорує положення ст. 1-21 Бернської конвенції (окрім *bis*), котрі і містять такі зобов'язання, у той же час доповнюючи їх перелік обов'язками щодо права на розповсюдження та права на прокат. У той же час, на відміну від Договору ВОІВ про авторське право, ТРПС не містить «парасолькового рішення» чи іншої прямої вказівки на необхідність шанувати права розповсюдження через цифрові мережі, знижуючи ефективність охорони в сучасних технологічних умовах.

Особлива увага приділяється розвиненій системі зобов'язань ТРПС щодо встановлення конкретних механізмів, заходів охорони прав. Даній сфері присвячена окрема частина (ч. III) угоди, включаючи в себе зобов'язання щодо цивільно-, адміністративно- та кримінально-правових заходів, тимчасові і прикордонні заходи. Аналіз цих зобов'язань дозволяє виявити певні проблеми їх імплементації. Акцентується увага і на відсутності в праві СОТ специфічних обов'язків по охороні засобів технічного захисту та інформації про управління правами. У цьому підрозділі викладені також і міркування автора щодо існуючого строку охорони комп'ютерних програм, можливої його невідповідності цілям угод у досліджуваній сфері.

У підрозділі 2.3 «Міжнародно-правові зобов'язання про охорону комп'ютерних програм у праві Європейського Союзу» проаналізована система відповідних зобов'язань в системі права ЄС. Ці зобов'язання передбачені як загальними положеннями первинного права ЄС, так і спеціальними зобов'язаннями вторинного права, рядом директив, включаючи і спеціалізовану Директиву про правову охорону комп'ютерних програм. Втім звертається увага на певні проблеми у регулюванні, викликані подібною багаторівневістю джерел.

Доводиться, що зобов'язання, пов'язані з встановленням критеріїв охороноздатності комп'ютерної програми, у праві ЄС є найбільш розвиненими з досліджуваних режимів: критерій форми вираження видається пристосованим до подальшого технологічного розвитку, втіленим є принцип ідейновиразної дихотомії, встановлений критерій оригінальності. Крім того, режим ЄС передбачає відповідну правову охорону підготовчих матеріалів комп'ютерної програми. Утім аналізуються і аргументи щодо удосконалення цієї сфери обов'язків. Було з'ясовано, що система зобов'язань ЄС, пов'язаних із встановленням ексклюзивних прав, складається з обов'язків щодо права на відтворення, права на адаптацію, права на розповсюдження, права на прокат та морального права авторства.

У той же час, хоча право на розповсюдження цифровими мережами врегульоване на більш загальному рівні комунітарної охорони об'єктів авторського права, видається, що на більш спеціальному рівні охорони комп'ютерних програм обов'язки щодо названого права відсутні. Звертається увага і на спеціальні виключення з ексклюзивних прав на комп'ютерні програми, передбачені Директивою про правову охорону комп'ютерних програм.

Аналіз зобов'язань щодо встановлення механізмів охорони прав дозволив дійти висновку, що вони складаються з загальних зобов'язань Директиви про забезпечення охорони прав інтелектуальної власності та спеціальних зобов'язань Директиви про правову охорону комп'ютерних програм. Ці зобов'язання являють собою складну систему, «масштабність» котрої можна порівняти лише з відповідною частиною ТРІПС. Виявлено, що правом ЄС вимагається встановлення охорони засобів технічного захисту комп'ютерних програм, однак щодо охорони інформації про управління правами існує певний пробіл. Автором також відмічається ряд випадків невірної імплементації окремих європейсько-правових обов'язків по охороні комп'ютерних програм з боку держав-членів ЄС.

Третій розділ «Імплементація міжнародно-правових договорів про охорону комп'ютерних програм в національне законодавство України» складається з двох підрозділів і присвячений розгляду системи міжнародно-правових зобов'язань України щодо охорони комп'ютерних програм та стану імплементації названих зобов'язань в різні галузі вітчизняного законодавства, існуючих викликів та шляхів удосконалення.

У підрозділі 3.1 «Система міжнародно-правових зобов'язань України і національного законодавства в сфері охорони комп'ютерних програм» проводиться аналіз масиву відповідних міжнародно-правових обов'язків нашої держави, набутих зокрема в результаті міжнародної співпраці, направленої на охорону прав інтелектуальної власності. Так, досліджуються зобов'язання перед Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, передбачені Бернською конвенцією, Договором ВОІВ про авторське право, рядом міжвідомчих угод, тощо. Розглядаються і обов'язки перед Світовою організацією торгівлі, джерелом котрих виступають положення Угоди ТРІПС, Додатку 1С до Угоди про Світову організацію торгівлі. Окрема увага приділяється і співробітництву України з ЄС у сфері охорони комп'ютерних програм, передбаченому як Угодою про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами 1994 року, так і Угодою про асоціацію 2014 року.

Дослідження імплементації Україною міжнародно-правових зобов'язань по охороні комп'ютерних програм вимагає систематизації джерел національного законодавства, що регулюють назване коло питань. Виявлено, що до цієї системи входить низка спеціальних законів, положення ряду матеріально- та процесуально-правових кодексів, тощо.

Підрозділ 3.2 «Особливості національної імплементації міжнародно-правових зобов'язань України про охорону комп'ютерних програм»

присвячений дослідженню стану імплементації в національному законодавстві зазначеної системи обов'язків. Автором встановлено, що така імплементація відбулась у ряді сфер правового регулювання, однак все ще знаходиться в незавершеному стані. В зв'язку з цим у даному підрозділі роботи виноситься ряд пропозицій щодо удосконалення національного законодавства, підкреслюється низка напрямків проведення подальших, більш спеціалізованих досліджень.

Так, при аналізі зобов'язань щодо критеріїв охороноздатності встановлено, що для досягнення відповідності з правом ЄС вітчизняне законодавство слід доповнити прямою вказівкою на неохороноздатність алгоритмів та встановити режим охорони підготовчих матеріалів комп'ютерних програм. В цьому розрізі удосконалення потребують і національні положення щодо кола осіб, на діяльність котрих розповсюджуються виключення з ексклюзивних прав на комп'ютерні програми.

Доводиться, що в українському законодавстві регламентовані усі групи заходів (механізмів) по охороні прав на комп'ютерні програми, передбачені досліджуваними міжнародно-правовими обов'язками: заборони на вчинення/продовження протиправних дій; виведення товарів із обігу; виплата компенсації; тимчасові та запобіжні заходи; кримінально-правові заходи, тощо. Втім автором встановлені певні незлагодженості, як із режимом ЄС, так і з конкретними обов'язками Угоди ТРІПС у цій сфері.

ВИСНОВКИ

У висновках сформульовано найсуттєвіші результати та положення дослідження, які полягають у наступному:

1. Міжнародно-правові зобов'язання держав щодо охорони комп'ютерних програм являють собою складний масив норм міжнародного права, що містяться в міжнародних договорах різного рівня, переважно універсального характеру, предметом яких є охорона авторських прав, а також в директивах Європейського Союзу, які або регулюють відносини охорони інтелектуальної власності, або безпосередньо спрямовані на охорону комп'ютерних програм. Зважаючи на те, що ряд цих нормативно-правових актів був укладений ще до появи комп'ютерних програм і з часом був пристосований до потреб їх охорони, міжнародні договори не мають єдиної термінології щодо нового об'єкту, містять неузгоджені норми, тощо. Це свідчить про незавершеність міжнародно-правового регулювання в досліджуваній сфері.

2. Специфіка національної імплементації міжнародно-правових зобов'язань про охорону комп'ютерних програм полягає в необхідності узгодженого (скоординованого, взаємопов'язаного) внесення змін та доповнень до різних

галузей матеріального і процесуального законодавства: цивільного, господарського, адміністративного, кримінального, митного.

3. Дослідження змісту міжнародно-правових зобов'язань України та з'ясування рівня та якості національної імплементації міжнародно-правових норм про правове регулювання користування комп'ютерними програмами свідчить про достатньо високий рівень приведення національного матеріального і процесуального законодавства у відповідність з міжнародними договорами України. Переважно якісною є також гармонізація законодавства з директивами ЄС у досліджуваній сфері. Водночас слід звернути увагу на недоліки імплементації, у зв'язку з чим в роботі запропоновані конкретні зміни або доповнення до чинного законодавства.

4. Структура міжнародно-правових зобов'язань в сфері охорони комп'ютерних програм є багаторівневою і спирається на інституційні механізми міжнародного впливу на держави-учасниці міжнародних міждержавних організацій: договору ТРІПС – на механізми Світової організації торгівлі, Договору ВОІВ про авторське право – на Всесвітню організацію інтелектуальної власності, Директив ЄС – на інститути Європейського Союзу. Створення цих міжнародно-правових актів відбувалося незалежно один від одного і вони існують в відносно різних міжнародно-правових просторах. Вони не зобов'язують до взаємопов'язаного тлумачення одне одного. Набуття державами членства в цих договорах відбувалося незалежно від їх участі або неучасті в кожному з них. А Директиви ЄС взагалі мають інше правове походження та іншу міжнародно-правову природу. Отже, всі ці міжнародно-правові акти не знаходяться в ієрархічній залежності. Це означає, що міжнародно-правові зобов'язання за кожним з них мають ознаки автономності, а звернення до спільних підходів у застосуванні двох чи більше з цих міжнародно-правових актів має переважно ситуативний характер. Водночас існує тенденція до певної систематизації міжнародно-правових зобов'язань. Автором наводиться аргументація щодо переваг редакції загального обов'язку по захисту програм Договору про авторське право ВОІВ над аналогічним обов'язком ТРІПС.

5. Поява комп'ютерних програм як унікального феномена технологічної революції початку ХХ століття привела до необхідності швидкого вжиття заходів з міжнародно-правового регулювання їх використання. Міжнародна спільнота виявилася неготовою до таких кроків, що привело до пристосування існуючих міжнародних договорів до потреб, що виникали. Лише в Європейському Союзі акти внутрішнього права стосувалися безпосередньо нового предмету правового регулювання. Отже, проблема подальшого напрацювання узагальнених підходів до використання існуючих міжнародних договорів про інтелектуальну власність для захисту комп'ютерних програм зберігає актуальність. Зокрема це стосується спільного розуміння в усіх правопорядках, заснованих на цих договорах, поняття комп'ютерної програми як об'єкту міжнародно-правового захисту та предмету

міжнародно-правових зобов'язань держав-учасниць. В дисертації запропоноване визначення комп'ютерної програми – машиночитний набір інструкцій, що приводить в дію комп'ютер для вирішення певної задачі.

6. Формування комплексу міжнародно-правових зобов'язань щодо захисту комп'ютерних програм відбувалось в декілька етапів, залежно від зростаючого впливу комп'ютеризації на суспільне життя. Перший етап (початок 50-х – початок 70-х) початок надання комп'ютерним програмам правової охорони, що відбувалось в межах існуючих обов'язків, а нормативно-правові акти не містили прямої вказівки на віднесення комп'ютерних програм до об'єктів авторського права. Другий (початок 70-х – початок 80-х) визначився спробами пошуку оптимального інструменту для міжнародно-правового захисту комп'ютерних програм як об'єктів прав інтелектуальної власності. Такі спроби, щонайменше на початку, велись у двох напрямках: відмова від патентно-правового захисту та пошуку нової форми захисту особливого виду. Третій (80-ті – початок 90-х) відбувалася подальша розробка міжнародно-правових інструментів на основі розуміння авторського права як домінуючої форми захисту комп'ютерних програм. Четвертий етап (початок 90-х – початок 2000-х) – тенденції щодо надання міжнародно-правової охорони комп'ютерним програмам були реалізовані у низці міжнародних договорів універсального характеру виявився найбільш визначальним для міжнародно-правового захисту комп'ютерних програм. П'ятий етап триває з початку 2000-х і характеризується новими спробами встановити міжнародну патентно-правову охорону та вдосконаленням інструментів авторсько-правового захисту комп'ютерних програм. Виділення цих етапів надало можливість побачити динаміку набуття механізмом міжнародної авторсько-правової охорони комп'ютерних програм його сучасних складових.

7. За результатами дослідження виявлено помилки в україномовному перекладі ч. 6 ст. 50 автентичного тексту Угоди ТРІПС. Відповідно до Угоди «if proceedings leading to a decision on the merits of a case are not initiated», що в українському перекладі повинно, на нашу думку, звучати як «якщо судове провадження, що веде до прийняття рішення...». Наявність помилково перекладеного неавтентичного тексту міжнародного договору не повинна створювати враження зміни міжнародно-правових зобов'язань держави. Тому такий помилковий текст не може бути використаний для національної імплементації, а офіційний текст перекладу слід уточнити.

8. Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС українське законодавство про охорону комп'ютерних програм повинно бути гармонізованим з вимогами права ЄС. Дослідження ключових директив ЄС в цій сфері надало можливість виявити недоліки та переваги відповідного правового режиму ЄС. До недоліків можна віднести: а) відносно низький рівень критерію оригінальності у світовому масштабі створює регіон з низьким стандартом оригінальності, що негативно впливає на надання комп'ютерним програмам гармонізованого

всесвітнього захисту; б) відсутність передбачених ВОІВ та СОТ виключень з ексклюзивного права прокату; в) непогодженість з режимом ВОІВ – відсутність права making available (ст. 8 Договору ВОІВ); г) відсутність положень щодо технічних засобів захисту. Водночас перевагами слід вважати: а) охорона підготовчих матеріалів; б) встановлення підстав вичерпання прав; в) низка переваг перед режимами ВОІВ та СОТ у регулюванні відносин, пов'язаних з авторством комп'ютерної програми.

9. Гармонізація українського законодавства з вимогами права ЄС в сфері охорони комп'ютерних програм повинна враховувати реальний стан імплементації цих вимог країнами ЄС, що свідчить про «рухливість» і незавершеність внутрішньоєвропейського регулювання цих питань. Так, непоодинокими є порушення режиму Директиви про захист інтелектуальної власності, пов'язані з імплементацією у національне законодавство Данією, Фінляндією та Великобританією обов'язків по захисту підготовчих матеріалів, не завершено втілення принципу ідейновиразної дихотомії та концепції трьохетапної перевірки у регламентації виключення з ексклюзивних прав – декомпіляції, тощо. З іншого боку, для подальшої гармонізації потребують додаткового дослідження процесуально-правові аспекти реалізації зазначених прав та функціонування презумпції авторства в авторському праві країн ЄС.

10. Водночас в дослідженні внесено пропозиції щодо вдосконалення європейського режиму охорони комп'ютерних програм, зокрема щодо охороноздатності складних об'єктів, котрі поєднують програму та аудіовізуальну інформацію; критеріїв оригінальності комп'ютерної програми; виключень з охорони права відтворення – створення резервної копії; ознак першої продажі копії як підстави вичерпання права розповсюдження.

11. Враховуючи незавершеність міжнародно-правового регулювання питань охорони комп'ютерних програм, в роботі внесено пропозиції щодо необхідності доповнення міжнародних договорів про авторські права. Зокрема, пропонується доповнення ч. 3 ТРІПС вказівкою на підготовчі матеріали як охороноздатний об'єкт; зміна редакції ст. 4 Договору про авторське право ВОІВ для визнання підготовчих матеріалів охороноздатним об'єктом; доповнити положення ТРІПС визначенням критерію оригінальності із вказівкою на заборону використання певних ознак; доповнити Угоду ТРІПС обов'язком по наділенню авторів творів ексклюзивним правом розповсюдження; доповнити Угоду ТРІПС положеннями, аналогічними ст. 8 Договору, прямо розширивши ексклюзивне право на поширення серед широкої публіки для охоплення відносин у сучасних технічних реаліях.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. L. Streltsov. Harmonization of Law on International and National Responsibility for Unlawful Acts Against Information Security // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. Вип. 6/2015, т. 2. Херсон, 2015. С. 132 – 134.
2. Л. Є. Стрельцов. Охорона авторських прав на комп'ютерні програми в угоді ТРІПС// Jurnalul juridic national: teorie și practică Nr. 1/1(17) / 2016 / ISSN 2345-1130. Кишинів, 2016. С. 102 – 106.
3. Стрельцов Л. Є. Захист комп'ютерних програм у праві Всесвітньої організації інтелектуальної власності // Вісник Одеського національного університету. Серія: Правознавство. Том 18. Вип. 2. 2013. С.119 – 128.
4. Стрельцов Л. Є. Поняття та ознаки комп'ютерної програми у міжнародному праві // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. Випуск 11, том 2. Одеса. 2014. С.168 – 172.
5. Стрельцов Л. Є. Комплексний підхід до забезпечення економічної безпеки держав (міжнародно-правовий аспект) // Правова держава, № 14'2012. С.331 – 335.
6. Стрельцов Л.Є. К вопросу о гармонизации уголовного законодательства // Правова держава, №16'2013. С.185 – 190.
7. Стрельцов Л.Є. К вопросу о гармонизации публичного права. Порівняльно-правові дослідження // Українсько-грецький міжнародний науковий юридичний журнал. № 1 – 2, 2013. С.38 – 42.

Тези наукових доповідей

1. Стрельцов Л. Є. Сучасні проблеми правового забезпечення економічного спокою в європейських країнах // Матеріали 66-ї наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників ОНУ імені І. І. Мечнікова (23 – 25 лист. 2011 р., м.Одеса). С.115 – 117. Одеса, Астропринт.
2. Стрельцов Л. Є. Відшкодування шкоди в міжнародно-правовій відповідальності // Матеріали круглого столу «Зближення національних правових систем та їх взаємодія з міжнародним правом» (14 – 15 вересня 2012 р.) С.218 – 220.
3. Стрельцов Л. Є. Становлення і розвиток авторсько-правового захисту комп'ютерних програм у міжнародному праві // Теорія і практика сучасної юриспруденції: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 19 – 20 грудня 2014: у 2-х частинах. – К.: Центр правових наукових досліджень, 2014. – ч. II. С.122 – 125.

АНОТАЦІЯ

Стрельцов Л. Є. Міжнародно-правові зобов'язання держав по охороні комп'ютерних програм. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.11 – міжнародне право. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України. – Київ, 2016.

Дисертація присвячена аналізу еволюції і сучасного стану міжнародно-правового регулювання охорони комп'ютерних програм. Розглядаються ознаки комп'ютерної програми в міжнародно-правовому розумінні, окремі елементи програми, суміжні об'єкти. Окрема увага приділяється відповідності юридичних визначень технічній природі об'єктів, котрим надається охорона, можливості таких визначень відповідати майбутнім технологічним викликам.

Дослідженню підлягають норми міжнародно-правових актів Всесвітньої організації інтелектуальної власності, Світової організації торгівлі, аналізується правовий режим охорони комп'ютерних програм, закріплений в праві Європейського Союзу. Встановлено, що система міжнародно-правових зобов'язань в сфері охорони комп'ютерних програм складається з декількох груп обов'язків щодо: критеріїв охороноздатності програми, встановлення ексклюзивних прав, встановлення механізму набуття прав, закріплення конкретних заходів по охороні прав, встановлення терміну та інших умов охорони, спеціальних заходів щодо технічних засобів захисту, інформації про управління правами, тощо. При цьому норми міжнародно-правових інструментів знаходяться не в повній згоді, регулюючи різні групи обов'язків на різному рівні деталізації, чи взагалі уникаючи регулювання. Це, у свою чергу, викликає ряд пробілів та колізій. В роботі вноситься ряд пропозицій щодо удосконалення та узгодження названих правових актів.

Також уперше на рівні дисертаційного дослідження розглядається система міжнародно-правових зобов'язань України щодо охорони комп'ютерних програм та стану їх імплементації у національну систему права. Встановлено, що специфіка такої імплементації полягає в необхідності комплексного внесення змін та доповнень до різних галузей матеріального і процесуального права: цивільного, господарського, адміністративного, кримінального, митного. Автором пропонуються конкретні шляхи удосконалення вітчизняного законодавства з метою досягнення відповідності міжнародно-правовим зобов'язанням універсальних угод та обов'язкам права Євросоюзу, особливо актуальні в світлі гармонізації, передбаченої Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Ключові слова: міжнародне право інтелектуальної власності, міжнародне авторське право, правова охорона комп'ютерних програм, Всесвітня організація інтелектуальної власності, Світова організація торгівлі, європейське право.

АННОТАЦИЯ

Стрельцов Л. Е. Международно-правовые обязательства государств по охране компьютерных программ. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.11 – международное право. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко Министерства образования и науки Украины. – Киев, 2016.

Диссертация посвящена анализу эволюции и современного состояния международно-правового регулирования охраны компьютерных программ. Рассматриваются признаки компьютерной программы в международно-правовом понимании, отдельные элементы программы, смежные объекты. Особое внимание уделяется соответствию юридических определений технической природе объектов, которым предоставляется охрана, возможности таких определений отвечать будущим технологическим вызовам.

Исследованию подлежат нормы международно-правовых актов Всемирной организации интеллектуальной собственности, Всемирной организации торговли, анализируется правовой режим охраны компьютерных программ, закрепленный в праве Европейского Союза. Установлено, что система международно-правовых обязательств в сфере охраны компьютерных программ состоит из нескольких групп обязанностей относительно: критериев охраноспособности программы, установления эксклюзивных прав, установления механизма приобретения прав, закрепления конкретных мер по охране прав, специальных мер, связанных с техническими средствами защиты, информацией об управлении правами, сроком охраны и другим условиям. При этом нормы международно-правовых инструментов находятся не в полном согласии, регулируя различные группы обязанностей на разном уровне детализации, или вообще избегая регулирования. Это, в свою очередь, вызывает ряд пробелов и коллизий. В работе вносятся ряд предложений по совершенствованию и согласованию названных правовых актов.

Также впервые на уровне диссертационного исследования рассматривается система международно-правовых обязательств Украины по охране компьютерных программ и состояние их имплементации в национальную систему права. Установлено, что специфика такой имплементации заключается в необходимости комплексного внесения изменений и дополнений в разные отрасли материального и процессуального права: гражданское, хозяйственное, административное, уголовное, таможенное. Автором предлагаются конкретные пути совершенствования отечественного законодательства с целью достижения соответствия международно-правовым обязательствам универсальных соглашений и обязанностям права Евросоюза, особенно актуальные в свете гармонизации, предусмотренной Соглашением об ассоциации между Украиной и ЕС.

Ключевые слова: международное право интеллектуальной собственности, международное авторское право, правовая охрана компьютерных программ, Всемирная организация интеллектуальной собственности, Всемирная торговая организация, европейское право.

SUMMARY

Streltsov L. E. State Obligations on Computer Program Protection in International Law. – Manuscript.

Thesis for obtainment of the degree of the Candidate of Sciences in specialty 12.00.11 – International Law. – Kyiv National Taras Shevchenko University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2016.

The thesis is dedicated to the analysis of the evolution and current state of international law regulation of the protection of computer programs, as well as the obligations of Ukraine in this area of international cooperation and the state of their implementation.

The author begins with establishing and describing in detail five historical periods, demonstrating the complexity of the process of coming to international agreement in regards to a new object of protection, especially one connected to information technology. It is worth noting that before copyright became the dominant form of international protection of computer programs, proposals for patent law or even *sui generis* protection had been made.

The author moves on to carry out an assessment of the contemporary international law understanding of the features of a computer program as a protectable object and combines these features in order to produce the respective definition. Moreover, the legal characteristic of technological products, similar to a computer program is presented. Particular attention is paid to the accordance of legal definitions to the technical nature of these protected objects, the capability of such definitions to face future technical advances.

Attempting to establish the system of international law obligations on the protection of computer programs, the author researches provisions of acts of international law of the World Intellectual Property Organization (including the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, and the 1996 WIPO Copyright Treaty), and the World Trade Organization (mostly the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS)). Furthermore, a separate subchapter of the thesis is dedicated to an analysis of the regime of legal protection of computer programs in European Union. This particular system consists of both obligations of EU primary law and of provisions of a number of sources of secondary law.

It is concluded that the system of international law obligations in the area of computer programs protection is composed of several groups of obligations in relation to various aspects of protection. The key obligations are those in respect of setting up a system of exclusive rights and mechanisms of their protection and enforcement. These rights can be divided into two categories: economic and moral,

with the former including the right of reproduction, right of adaptation, right of distribution, right of rental, right of making available, etc. As for the latter category – moral rights: the right of paternity and right of integrity, they are not globally recognized, so a gap in international law regulation remains. Focus is also placed on the three-step test of the Berne Convention in relation to the stipulation of copyright exemptions, its introduction to other international instruments and the specifics of its functioning in the area of exclusive rights to computer programs.

Among other groups of international law obligations on the protection of computer programs are those that stipulate program protectability criteria (e.g. form, originality), setting up a rights attainment mechanism, making concrete measures of protection available, special provisions connected to technical protection measures (TPM's) and rights management information (RMI), term of protection, etc. All of them are discussed in the work, with special attention paid to the particularity of each international law regime.

However, the norms of these international law instruments are not in complete conformity. Different acts regulate certain groups in various levels of detail, or even avoid regulating some at all. This, in turn, creates a number of legal gaps and collisions. In this regard, propositions of improvement of the mentioned legal acts are presented in the work.

Apart from that, this thesis is the first to evaluate both the system of international law obligations of Ukraine on the protection of computer programs and the state of their implementation into the national legal system. The international cooperation of Ukraine in the researched field includes obligations arising from all the analyzed regimes: WIPO, WTO and EU, as well as those based on bilateral treaties. As to the implementation of these obligations into Ukrainian legislation, it is noted that the specificity of such an implementation lies in the necessity of making coordinated changes and additions into different branches of material and procedural law: civil, business, administrative, criminal, customs. The author arrives at a conclusion that although much progress has been done by past reforms, the implementation is still at an incomplete stage.

Therefore, specific improvements to the national legislation are proposed, aimed at attaining conformity with the obligations of the universal treaties of international law as well as with the obligations of EU law. This is particularly relevant in the light of the harmonization prescribed by the EU-Ukraine Association Agreement.

Key words: international intellectual property law, international copyright law, legal protection of computer programs, World Intellectual Property Organization, World Trade Organization, EU law.